

بررسی رابطه افت تحصیلی دانش آموزان پسر متوسطه با ویژگی های شخصیتی آن ها

رسول حسینی

مشاور مدرسه، کارشناس علوم تربیتی گرایش مدیریت و برنامه ریزی

چکیده

افت تحصیلی یکی از مشکلات عمده دانش آموزان پسر و خانواده های آنها و سیستم مدیریت آموزش و پرورش در ناحیه ۱ شهرکرد است. بطوریکه نگرانی عمیقی در بین اقشار جامعه و آموزش و پرورش ایجاد کرده و آینده نه چندان روشنی را رقم می زند. و آن را به یک مشکل روانی - اجتماعی تبدیل کرده است. در ناحیه ۱ شهرکرد به دلیل ازدیاد دلایل و عوامل مستعد کننده و همچنین شواهد و حوادث گوناگون نشان می دهد که آمار افت تحصیلی دانش آموزان پسر بالا تر برود. هدف اصلی این طرح تعیین شیوع افت تحصیلی پسران از نظر وضعیت خانواده با ابعاد گوناگون آن است.

واژگان کلیدی: عملکرد تحصیلی، رابطه معلم- دانش آموز، شادی و نشاط.

مقدمه

اولین عاملی که تاثیر بازدارنده و مخربی بر روی کارایی، تحرک، روح و جسم پسران دارد عدم اطلاع خانواده ها از نیازهای آنان و رشد سریع جامعه بسوی مدرنیته شدن است.

شناسایی عوامل بازدارنده خانواده در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر مخصوصاً در دوره متوسطه که از لحاظ سنی مقطع حساس زندگی آنان است، اهمیت شایانی دارد.

تحقیق و پژوهش در این مورد منجر به شناسایی این عوامل و کمک به کارشناسان در تسریع رفع موانع برای برنامه ریزی هر چه کامل تر، صرف جویی در هزینه ها، زمان و هدایت پسران دانش آموز پسر مسیرهای اصلی زندگی و ایجاد انگیزه برای ادامه تحصیل، آینده پر بارتر و کاهش ظلم و تبعیض و نابرابری هادر این منطقه محروم خصوصاً حاشیه شهر و مناطق روستایی است.

اهداف پژوهش

• هدف کلی این پژوهش ریشه یابی علل افت و ترک تحصیل پسران دوره های متوسطه در ابعاد مختلف خانواده در می باشد.

• اهداف اختصاصی

سؤالیهای پژوهشی/ فرضیه های پژوهشی

سوال هایی که این پژوهش در صدد پاسخ گویی به آن ها می باشد شامل موارد زیر است :

- علل افت تحصیلی پسران دوره های متوسطه چیست؟
- آیا ازدواج یکی از علل افت و ترک تحصیل پسران است؟
- آیا مسایل خانوادگی باعث افت و ترک تحصیل پسران می شود؟
- آیا دوری آموزشگاه محل تحصیل باعث افت و ترک تحصیل پسران می شود؟
- آیا حاشیه نشینی در شهر باعث افت تحصیلی پسران می شود؟

متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل : متغیر مستقل در این تحقیق افت و یا ترک تحصیل پسران در دوره های متوسطه می باشد.

متغیر وابسته: متغیر وابسته در این تحقیق عواملی از جمله محل زندگی، وضعیت مالی، سطح معلومات والدین، تعصبات

محلی و خانوادگی، تاثیر اینترنت و موبایل، و..... می باشد

متغیر ملاک: شامل انگیزه تحصیل و متغیرهای پیش بینی شامل شیوه های برخورد و تربیت فرزندان، ترکیب خانواده ها، یادگیری دروس و محل یادگیری در محل سکونت، استرس و نگرانی های حاصله از رفتارها و نگاههای عامه پسند مردم، نگرش به زن و تحصیل زنان، ساختار خانواده و روابط آنها باهم دیگر

جامعه، نمونه آماری و روش نمونه گیری

جامعه آماری این پژوهش را دانش آموزان پسر ۱۲-۱۹ ساله پسر را تشکیل می دهد.

از بین پسران فنی و حرفه ای تعدادی به صورت تصادفی انتخاب و طی جلساتی بصورت عمومی و خصوصی با آنان در مورد افت تحصیلی و شرایط خانوادگی آنان صحبت شد

ابزار اندازه گیری و جمع آوری اطلاعات و روش تجزیه و تحلیل داده ها

ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش عبارتند از :

۱. مصاحبه نیمه ساختاری،

۲. پرسشنامه،

۳. مقایسه خانواده ها از لحاظ سطح سواد و جمعیت و منطقه و محل زندگی و مدت زمان سکونت در شهر (شامل ابزار شیوه های تربیت فرزندان، ساختار خانواده، انتظارات پدر و مادر، رابطه والدین با محل تحصیل پسرانشان،)

۴. تجزیه و تحلیل داده های حاصل در دو سطوح آماری و غیر آماری (در بخش آماری از داده های حاصله جداول، نمودارها، میانگین ها و ضرایب پایانی در بخش غیر آماری به بررسی گفته ها و روایت های مختلف و محتوایی آنها)

روش پژوهش

روش پژوهش به کار رفته در این تحقیق از نوع تحقیقات آزمایشی و کاربردی است.

بخشی از یافته های پژوهش

بین پیشرفت های تحصیلی پسران دوره های فنی و حرفه ای در کل نمونه با شرایط خانواده، محل زندگی، سطح سواد و معلومات والدین، و تفاهم اخلاقی و رفتاری بین والدین، امکانات فردی و خانواده گی دانش آموزان پسر، اخلاق و رفتار سالم والدین خصوصا پدر و برادر بزرگتر، ساختار خانواده (سلسله مراتب قدرت در خانواده)، انتظار والدین از فرزندان، رسیدگی و تهیه مایحتاج تحصیلی پسران، عدم تبعیض بین فرزندان پسر و پسر، رابطه معنا دار وجود دارد.

بخشی از پیشنهادها

• تحقیقاتی در خصوص آموزش بیشتر ویژه اولیا و مربیان منطقه ناحیه ۱ شهر کرد انجام پذیرد.

• در برنامه آموزشی خانواده ها بر نقش این عوامل بازدارنده در تحصیل پسران و نقش والدین در شکل گیری خصوصیات شخصیتی پسران تاکید بیشتری گردد.

• نظر به اینکه رابطه بین متغیرهای خانواده ها، شخصیتی پسران و پیشرفت تحصیلی آنان رابطه مستقیمی وجود دارد مربیان در ارائه راهکارها به دانش آموزان پسر می بایست حتما به نسبت خانواده آنها، محل زندگی، شرایط زندگی نهایت دقت و ملاحظات فردی را در نظر داشته باشند.

بررسی ودلایل افت تحصیلی دانش آموزان دوره های ابتدایی و فنی و حرفه ای پسران در سطح مدیریت آموزش و پرورش ناحیه ۱ شهر کرد.

• مشکلات یک معلم:

اولین چیزی که به ذهنم آمد بررسی مشکلات بود از یک طرف معلم بود. معلمی که روزانه حداقل شش ساعت را در کلاس می گذراند و بقیه روز را باید برای رفع مشکلاتش اختصاص دهد. مشکلاتی همچون با خانواده بودن، رفع مایحتاج خانواده، استراحت، مطالعه و صدها کاری که در روز باید انجام داد. آیا یک معلم با چنین خصوصیتی می تواند نقش چندان مثبتی در این میان داشته باشد. و در طرف دیگر سیستم مدیریتی آموزشگاه. با بیش از ۵۰۰ دانش آموز و دهها مشکل ریز و درشت اداری و محیط آموزشگاه و بالاتر از آن مدیریت کل شهرستان و در رده بالا تر اداره کل آموزش و پرورش و مقابل همه اینها خانواده دانش آموزان با سلیقه های متفاوت و آگاهی های بسیار کم از ساختار آموزش و پرورش

• کلید واژه های برای تحقیق:

همین مقدمه ای که در ذهن داشتم بعنوان کلید واژه های تحقیق برای ریشه یابی این مسله برگزیدم

الف) دانش آموزان: ۱- دانش آموز ۲- پسران دانش آموز ۳- دانش آموزان دوره متوسطه ۴- دانش آموزان هنرستان ۵- آموزشگاه ۶- مدیریت آموزشگاه ۷- اداره آموزش و پرورش ۸- خانواده دانش آموزان

ب) اقتصاد

ج) اجتماع

د) سیاست

شواهد موجود حاکی از آن بود که نظام آموزشی ناحیه ۱ شهرکرد در مقاطع تحصیلی با افت تحصیلی و بی انگیزگی دانش آموزان نسبت به آموزش مواجه است.

علت این کاهش علاقه و در نتیجه افت تحصیلی دانش آموزان چیست؟

ایا فقط مقوله مدیریت وقاطع نبودن مسولین است ؟

با کند و کاوی اندک نسبت به خانواده دانش آموزان یک نکته دیگر نیز مزید بر علت شد . "خانواده".

• خانواده

خانواده ها ارتباط خوبی با آموزشگاهها نداشتند . از وضع تحصیلی فرزندانشان با خبر نمی شدند و حتی بدنبال اندک اطلاعاتی که به آنها کمک کند که چرا فرزندانشان مردود شده اند ویا با کم سوادی روبرو هستند؟ نبودند.

حلقه های زنجیر یکی یکی نمایان می شدند. ۱- دانش آموز ۲- معلم ۳- مسولین آموزشگاه ۴- مدیریت اداره ۵- مدیریت

استان ۵- خانواده

یکی دیگر از حلقه ها که توجه اصلی مرا به خود جلب کرد کتب درسی بود

• تفاوت محتوای درسی کتابها با دوران تحصیلی معلمان

انچه من در دوران تحصیلی دانش آموزی و دانشجوایی خوانده بودم با آنچه امروزه در محتوای کتابهای درسی گنجانده شده بود تفاوت زیادی داشت . این اولین نشانه مثبتی بود که نشان می داد که سیستم آموزش و پرورش کشور همواره در حال تغییر بوده است . آنچه در این کتابها آمده بود با معلومات من بعنوان یک معلم تازه استخدام شده همخوانی نداشت . مطالعه مجدد آنها و یاد گیری آنها را باید در برنامه کاری خودم قرار می دادم.وشمشین حلقه زنجیر یعنی کتب درسی هم به دیگر حلقه ها پیوست .

بررسی اولین حلقه زنجیر این تحقیق

• دانش آموز

دانش آموز های دوره فنی و حرفه ای عمدتا جوان بوده و از خانواده های با دیدگاههای متفاوت و طبقات متفاوت و فرهنگ

متفاوت هستند

یک نکته مشترک در بیشتر مدارس هنرستان پسرانه و پسرانه ناحیه ۱ شهرکرد وجود داشت وان اینکه بیشتر محصلین از خانواد های بودند که در زمانی نه چندان دور از روستا به شهر مهاجرت کرده اند و هنوز بخشی از درآمد خانواده آنها از راه کشاورزی تامین می شود .

یک نکته که با پرسش از دانش آموزان و پرونده تحصیلی آنان داشتم اغلب آنها در دوره تحصیلی ابتدایی دارای پیشرفتهایی خوبی بوده اند و نمرات درسی آنان در حد قابل قبولی است اما با تغییر دوره به راهنمایی یک پسر فت و تغییر بسیار محسوس ونگران کننده وجود دارد .

بیشتر خانواده های این دانش آموزان یک دیدگاه سنتی و عامیانه نسبت به تحصیل مدرسه و معلم دارند

هرچند که در داخل خانواده اولین موردی که در مورد بچه ها گفته می شود مبحث تحصیل آنان است اما یک بحث عمقی و

قابل پی گیری نیست و تنها در حد حرف زدن ونصیحت و پند و اندرز است

درکل همه خانواده ها دوست دارند فرزندانشان بیشترین و بهترین پیشرفت تحصیلی را داشته باشد و از طرف دیگر ، افت تحصیلی ، برای آنها موضوعی غیر قابل پذیرش است . والدین از این که فرزندانشان به هنگام ورود به دوره های فنی و حرفه ای دچار افت می شود ، متعجب شده و سؤال می کنند که چرا دیگر فرزندان انگیزه ای برای درس خواندن ندارد؟ در داخل بیشتر خانواده های شهر ناحیه ۱ شهرکرد دلایل ضعف و مشکلات تحصیلی دانش آموزان عمدتاً به مسائلی از قبیل تنبلی و بی خیالی و بازیگوشی استناد می شود اما قاطعانه دنبال علل وریشه ان را نمی گیرند .

در طول زمان تحصیل اغلب خانواده ها بدلیل استمرار وجود مدرسه و مشغله های زندگی و شرایط اجتماعی و اقتصادی پیش آمده کمتر وقتی برای برنامه ریزی اقتصادی آموزش کودکان خود دارند و هنوز این برنامه زندگی، جایگاهی در میان خانواده ها پیدا نکرده است. آنان زمانی به اهمیت قضیه پی می برند و در مورد آن حداقل حرف می زنند زمانی است که با ترک تحصیل و یا مردودی کودکانشان مواجه می شوند در این زمان است که به بازنگری آنچه رخ داده است می پردازند و با حساب دخل و خرج خانواده در طول مدت تحصیل به عمق فاجعه پی می برند. این مورد در میان خانواده های که دو فرزند دانش آموز یا بیشتر دارند نمود بیشتری دارد و پسران بیشتر از پسران در این مورد سرزنش می شوند.

نمره بیست

نظام سنتی آموزش در ابتدایی یک اشکال بزرگ و توقع بی جایی را در خانواده ها ایجاد کرده است: نمره ۲۰ نظام آموزشی ابتدایی این پیام را به خانواده ها داده است که دانش آموز خوب، دانش آموزی با معدل ۲۰ است حتی این انتظار در سطح جامعه هم ایجاد شده و در انواع تبلیغات خودنمایی می کند.

نمره ۲۰ سمبل کارآیی و توانمندی شده درحالی که فاقد پشتیبانی است.

پدر و مادرها هم ترجیح می دهندفرزندی با نمره ۲۰ داشته باشند.

نمره بیست ملکه ذهن بسیاری از خانواده ها است. این مسئله در روستا بسیار خود نمایی می کند. دانش آموز خوب در روستا دانش آموزی است که بیشترین نمره بیست را دارد. در شهر مسئله به شدت روستا نیست. در خانواد های که پدر و مادر یا یکی از آنها سواد دارد خصوصا در ادارات مشغول به کار هستند تحت تاثیر تبلیغات و سخنان و یا پیام های که از دوستان یا مجلات و یا جلسات می شوند ظاهرا به این امر زیاد معتقد نیستند و کمتر از مردم عادی و بی سواد به نمره بیست فرزندانشان توجه می کنند اما با سوالاتی که از آنها شده است همه در باطن معتقدند که نمره بیست معیاری برای یاد گیری بیشتر کودکانشان است و اگر با نمره کمتری مواجه می شوند با سردی با آن برخورد می کنند.

داشتن نمره بیست در هنرستان شدت خود را هم در مدرسه و هم در نزد خود دانش آموز و هم خانواده از دست می دهد. تنوع کتب درسی و از یاد آنها و معلمان بیشتر دلیل عمده آن است. هر معلم تنها به درس و پیشرفت درسی خود اهمیت می دهد ارتباط دروس توسط تعداد معلم ها بهم می خورد. اخلاق معلمان با هم فرق دارد. هر معلمی که با روی گشاده و قیافه جذاب تری وارد کلاس می شود و با دانش آموزان بیشتر ارتباط حسی و عاطفی برقرار کرد در درس خود موفق تر خواهد بود. اما روند نمره بیست همچنان در صدر قرار دارد حتی معلمان، دانش آموزان را با نمره رده بندی می کنند. هر چند معیار بهتری هنوز برای این رده بندی پیدا نشده است. اما معیار خوبی نیست.

نتیجه گیری:

دراکثر خانواده ها بعد از اینکه فرزندانشان وارد هنرستان می شوند از این مرحله پیشرفت و شروع یک مرحله دیگر از زندگی کودکانشان به ساده گی می گذرند و آن را یک روند عادی می دانند. با بیشتر این خانواد ها چه در شهر و چه در روستا صحبت کردم و آنها تنها جوابی که داشتند این بود که همه چیز عادی است تنها مکان مدرسه عوض شده است و کودکانشان به نوجوانی تبدیل شده است که حالا به جای یک معلم با چند معلم و کتاب های جدید و بیشتری مواجه شده است.

ضمن اینکه نه تنها هیچ تغییری در رفتار شان ظاهر نمی شود بلکه بعنوان شروع یک درد سر جدید برای خانواده شان از آن نام می برند. آنها برای ثبت نام پسرانشان که حالا بزرگتر شده اند و به مرحله نوجوانی رسیده اند باید به دهستانهای اطراف بروند. این مشکل در روستاهای که مدرسه راهنمایی ندارد زیاد بچشم می خورد و حتی در چند مورد ممانعت از تحصیل پسران نیز دیده شده است. مثلا در روستای قره موسی لو پسران چند روستای اطراف نیز می آمدند و کلاسی که تشکیل می شد دانش آموزان چند روستا را در بر می گرفت.

اغلب خانواده این دانش آموزان زمانی که با افت تحصیلی و نمره کم آنها مواجه می شوند به جای مشاوره و یا یافتن راه مناسب به دنبال سرکوب کردن آنها هستند غافل از اینکه عوامل متعددی دست به دست هم داده و باعث بروز چنین مشکلی شده اند . در شهر با خانواده های که در این مورد صحبت می کردم رفتار آرام تری نسبت به خانواد های روستایی داشتند . هر چند که عدم آگاهی نسبت به موضوع افت تحصیلی در هر دو یکی بود . یعنی هیچ یک از خانواد ها دلیل خاصی که بتوان بر روی آن متمرکز شد و در باره آن صحبت کرد نداشتند

به هر حال یک مسئله بسیار نگران کننده وجود داشت. به جرات می توان گفت که والدین، مدارس، معلمان و سایر افراد در ارتباط با موضوع مسائل تحصیلی دانش آموزان ، بسیار ساده انگارانه و سطحی رفتار می کنند.

پیشنهادها :

حال به رفتار های خانواده ها و خانواده دانش آموزان و روحیات یک دانش آموز دوره متوسطه شهر ناحیه ۱ شهرکرد در ارتباط با افت تحصیلی می پردازم .

بطور یقین مانند بیشتر دنیادرشهر ناحیه ۱ شهرکرد و حومه خانواده اولین مکانی است که کودک در آن زندگی می کند و تربیت می یابد . خصوصا شش سال اول زندگی یک نوع تربیت سنتی و عرفی خانواده گی شکل می گیرد. از سال ۱۳۸۲ به بعد با افزایش مهد کودک ها و آمادگی ها این روند به پنج یا چهار سالگی رسیده است . ان هم با نقایص بسیاری روبرو است . که دلیل آن تخصصی نبودن و نداشتن مربیان کار آمد و آموزش دیده است . در بیشتر مهد کودک ها و امادگی ها پیش دبستانی ناحیه ۱ شهرکرد کودکان به جای یاد گیری بعنوان دایه از آنها مواظبت می کنند و بیشتر نقش یک نگهدارنده و ساکت کننده بچه ها را دارند . در چند مورد حتی تنبه بدنی کودکان در این مراکز گزارش شده است.

منبع :

افت تحصیلی دانش آموزان ، ایرانیان ، رضا ، نشر ملی ، ۱۳۸۵